

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.2\(42\).333059](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.2(42).333059)

УДК 141

Костянтин Кіпаренко

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО КАРЛА ШМІТТА

Автор статті звертається до ширшого контексту, в якому поняття політичного Карла Шмітта набуває свого повного змісту, а саме до концепції політичного як такого. Концепція політичного Шмітта виходить за межі окремого поняття, тому що інтегрує критику ліберальної демократії з боку Шмітта, політичну теологію Шмітта, власне визначення поняття політичного Шмітта, а також теорії суверенітету, надзвичайного стану та партизана Шмітта. Ось – декілька ключових аспектів концепції політичного Шмітта: **Дихотомія друга і ворога:** Шмітт стверджує, що політичне визначається через конфлікт, де ворог грає критичну роль у визначенні ідентичності спільноти. Ця дихотомія є динамічною, оскільки змінюється у контексті різних криз і нових загроз. **Суверенність:** Суверен – це особа, спроможна приймати виключні рішення у надзвичайних ситуаціях. Для Шмітта, суверен не лише управляє, а й формує нову політичну реальність, що доповнює традиційне розуміння політичної влади. **Надзвичайний стан:** Важливою складовою концепції є надзвичайний стан, який демонструє, як політичний порядок може оновлюватися завдяки кризам. Це підкреслює, що право часто підпорядковане політиці, і легітимність може виходити за межі формальної законності. **Партизанська війна:** Цей новий тип конфлікту підриває традиційні уявлення про політику, вимагаючи переосмислення і механізмів підконтрольності. Партизанська війна як форма опору ставить під сумнів класичні моделі війни і миру, змушуючи політичні спільноти адаптувати свої стратегії.

Ключові слова: ворог, надзвичайний стан, партизан, політична теологія, політичне, суверенітет.

Видатний німецький мислитель Карл Шмітт відіграв ключову роль у формуванні та закріпленні категорії політичного як фундаментального поняття політичної науки, філософії політики та політичної філософії. Особливого значення у цьому контексті набуває його праця «Поняття політичного», що існує у трьох версіях (1927, 1932 і 1933 років). Проте, ми стверджуємо, що для всебічного розуміння концепції політичного, запропонованої К. Шміттом, недостатньо обмежитися лише аналізом цього твору. Необхідно звернутися до ширшого контексту, в якому це поняття набуває свого повного змісту, а саме до концепції політичного як такого. Концепція політичного у Шмітта виходить за межі окремого поняття, оскільки інтегрує критику ліберальної демократії, політичну теологію, власне визначення політичного, а також теорії суверенітету і надзвичайного стану, які він розробив. Таким чином, тільки через інтегральне осмислення цих взаємопов'язаних елементів можна наблизитися до адекватного

розуміння політичного у творчості Карла Шмітта. *Мета цього дослідження – прояснити концепцію політичного Карла Шмітта.*

Карл Шмітт здійснює фундаментальну критику ліберальної демократії, вбачаючи в її принципах процедурності та плюралізму не ознаки сили, а глибокі слабкості, що підривають політичний порядок у моменти екзистенційних загроз. У своїй праці «Криза парламентської демократії» [Schmitt 1988: 45–47] він стверджує, що орієнтація ліберальної демократії на досягнення консенсусу, за допомогою дебатів та компромісів, створює систему, яка є нездатною до рішучих дій. У цьому контексті парламентська система стає прикладом інституційної інертності, яка виявляється згубною в умовах надзвичайних ситуацій.

Шмітт підкреслює, що головна проблема ліберальної демократії полягає в її неспроможності розв'язувати конфлікти, які є невід'ємною частиною політичного життя. Ліберальний плюралізм, що намагається гармонізувати інтереси різних груп, фактично сприяє їхній фрагментації. Це розпорошення влади та зростання конкуренції між групами інтересів не лише підривають єдність спільноти, але й роблять систему управління вразливою до зовнішніх загроз. Шмітт стверджує, що у спробах уникнути конфлікту ліберальна демократія фактично усуває саме політичне як сферу, в якій конфлікт не тільки є неминучим, але й відіграє конститутивну роль [Schmitt 1988: 45].

Правовий формалізм, за Шміттом, є ще одним недоліком ліберальної демократії, який стає очевидним у моменти криз. Замість того щоб орієнтуватися на сутність політичного, правовий формалізм віддає перевагу дотриманню процедур і норм, навіть якщо ці норми стають перешкодою для вирішення екзистенційних проблем. У «Законності і легітимності» [Schmitt 2004: 88–90] Шмітт показує, що така процедуралістська система не лише паралізує державну владу, але й створює кризу легітимності, коли громадяни перестають довіряти інституціям, які демонструють свою неефективність.

Парламентська система, яка є уособленням ліберальної демократії, перетворюється на простір нескінченних дебатів, у якому ухвалення рішень затримується або стає взагалі неможливим. Шмітт наголошує, що в умовах, коли політична спільнота стикається з питаннями виживання, така система виявляється не просто неієздатною, але й небезпечною. Замість забезпечення стабільності, вона сприяє хаосу та фрагментації, залишаючи державу беззахисною перед зовнішніми загрозами та внутрішніми кризами [Schmitt 1988: 45–47].

Крім того, ліберальна демократія, за словами Шмітта, нехтує сутністю політичного, оскільки прагне усунути дихотомію друга і ворога. Вона намагається замінити цю фундаментальну категорію на універсальні цінності, які нібито можуть стати основою для мирного співіснування. Проте така спроба ігнорує той факт, що політична спільнота визначається не тільки спільними інтересами, але й здатністю протистояти загрозам. Неспроможність визначити ворога, а, отже, і забезпечити мобілізацію проти

ного, робить ліберальну демократію вразливою до екзистенційних загроз [Schmitt 2007a: 29–34].

Таким чином, критика ліберальної демократії у Шмітта є не лише засудженням окремих її аспектів, але й вказівкою на її фундаментальну несумісність із природою політичного. Ліберальна демократія, яка прагне усунути конфлікт, фактично усуває саму можливість політики. Її структурна слабкість, прихована у часи стабільності, стає очевидною у моменти кризи, коли необхідна здатність до рішучих дій, які можуть забезпечити виживання спільноти.

Структурні обмеження ліберальної демократії, виявлені Шміттом, вказують на необхідність альтернативної моделі політичного порядку, яка була б здатною функціонувати в умовах екзистенційної загрози. У цьому контексті його концепція суверенності виступає як відповідь на слабкості процедурної системи, орієнтованої на компроміс і уникнення конфліктів. Суверенність, як її розуміє Шмітт, є радикальним відходом від залежності політичного порядку від формальних норм і процедур.

Суверен у його теорії постає не лише як носій вищої влади, але й як гарант існування політичної спільноти, особливо у моменти кризи. У «Політичній теології» [Schmitt 1985: 5] Шмітт визначає суверена як того, хто вирішує про надзвичайний стан. Це рішення є не просто юридичним актом, а проявом виняткової здатності встановлювати новий порядок у відповідь на виклики, перед якими традиційні механізми виявляються безсилими. Суверенність, таким чином, стає не лише політичною категорією, але й онтологічною характеристикою політичного як такого.

Шмітт розкриває цю ідею через аналіз надзвичайного стану, який стає моментом, коли політичний порядок виявляє свою залежність від здатності суверена до виключних дій. Надзвичайний стан це не просто аномалія, а структурний елемент політичного, що демонструє гнучкість порядку перед загрозою його існуванню. Саме в цей момент стає очевидною теологічна паралель, яку проводить Шмітт: суверен, подібно до Бога, виходить за межі встановленого порядку, щоб врятувати його. Це робить надзвичайний стан не лише кризовим моментом, але й потенційною точкою оновлення [Schmitt 1985: 17].

Проте надзвичайний стан, який є моментом найвищого прояву суверенності, не обмежується лише тимчасовим порушенням нормального правопорядку. Він також розкриває глибинну залежність права від політичного і підкреслює, що політичний порядок ніколи не є абсолютно стабільним чи незмінним. У цьому сенсі надзвичайний стан слід розглядати як точку перетину кризи і оновлення, де старий правовий порядок поступається місцем новому, здатному відповідати на виклики, які поставили під сумнів його легітимність.

У «Політичній теології» [Schmitt 1985: 5] наголошується, що надзвичайний стан є структурним елементом політичного саме через свою здатність виявляти межі правових норм. У кризовий момент, коли право стає

недостатнім для підтримання порядку, суверен отримує можливість не лише відновити стабільність, але й заново визначити умови існування спільноти. Це підтверджує тезу Шмітта про те, що суверенність є не лише здатністю до виключного рішення, але й джерелом нової легітимності, яка постає через руйнування старих норм.

Шмітт також звертає увагу на те, що надзвичайний стан є моментом, коли політичне найбільш чітко розкриває свою природу як сфери екзистенційних рішень. У «Законності і легітимності» [Schmitt 2004: 45] він пише, що криза не лише виявляє слабкість правового порядку, але й примушує суверена приймати рішення, які вимагають виходу за межі нормативного. Ці рішення, навіть якщо вони порушують існуючі правила, легітимуються фактом їхньої доцільності для збереження спільноти. Надзвичайний стан, таким чином, стає точкою, де політичний порядок не тільки виявляє свою кризу, але й набуває нового значення через здатність суверена до радикальної дії.

Особливе значення надзвичайного стану полягає у його здатності не лише тимчасово вирішувати кризи, але й формувати нову політичну реальність. Це робить суверена ключовою фігурою політичного, адже він стає не лише тим, хто зупиняє хаос, але й тим, хто визначає нові межі порядку. У цьому контексті надзвичайний стан розкриває політичне як сферу, яка не може бути редукована до економічного, морального чи юридичного, адже її сутність полягає в здатності діяти у виняткових умовах [Schmitt 1985: 17].

Зв'язок між надзвичайним станом і дихотомією друга і ворога також є фундаментальним для розуміння політичного у Шмітта. Визначення ворога, який загрожує існуванню спільноти, стає ключовим актом політичного лідерства, що підтверджує тезу про те, що суверенність є не лише юридичною, але й екзистенційною категорією.

В умовах надзвичайного стану визначення друга і ворога набуває особливого значення, адже саме через цю дихотомію політична спільнота здобуває свою ідентичність. Карл Шмітт у «Понятті політичного» [Schmitt 2007a: 29] зазначає, що відмінність між другом і ворогом є специфічною ознакою політичного, яка не піддається зведенню до інших категорій – моральних, економічних чи культурних. Ця дихотомія є водночас простим і фундаментальним принципом: ворог не обов'язково є аморальним чи несправедливим; він є тим, хто ставить під сумнів існування політичної спільноти.

Шмітт наголошує, що саме в умовах війни дихотомія друга і ворога проявляється найяскравіше. Війна, за його словами, є найвищим проявом політичного, адже вимагає від спільноти не лише мобілізації всіх ресурсів, але й готовності до самопожертви заради свого існування. У цьому сенсі війна є не лише збройним конфліктом, але й екзистенційною ситуацією, в якій політична спільнота проходить перевірку на здатність зберегти себе.

Визначення ворога у таких обставинах стає ключовим актом суверена, який встановлює межі між «своїми» і «чужими» [Schmitt 2007a: 34].

Цікаво, що Шмітт розглядає війну не лише як руйнівний конфлікт, але й як механізм створення єдності всередині спільноти. Зовнішній ворог, який загрожує її існуванню, сприяє консолідації внутрішньої політичної волі. У цьому контексті війна виконує подвійну функцію: вона виявляє екзистенційну сутність політичного і водночас забезпечує його стійкість через мобілізацію проти зовнішньої загрози.

Дихотомія друга і ворога також слугує інструментом визначення кордонів політичного впливу. Шмітт зазначає, що суверен, визначаючи ворога, водночас окреслює територіальні та символічні межі спільноти. Це робить дихотомію не лише інструментом захисту, але й способом утвердження політичного порядку, який залежить від здатності протистояти загрозам [Schmitt 2007a: 36].

У момент війни політична спільнота стикається з екзистенційним вибором: вижити чи зникнути. Це робить дихотомію друга і ворога не лише актуальною, але й невід'ємною частиною політичного життя. Як зазначає Шмітт, політичне не може існувати поза конфліктом, адже саме конфлікт визначає межі політичної ідентичності. У цьому контексті суверен постає як єдина фігура, здатна приймати рішення, що легітимують війну і забезпечують захист спільноти [Schmitt 1985: 17].

Критика універсальних прав людини, сформульована Карлом Шміттом, є логічним продовженням його концепції політичного, заснованої на дихотомії друга і ворога. Шмітт підкреслює, що ідея універсальних прав, попри свою зовнішню нейтральність, фактично нівелює політичну специфіку і позбавляє спільноти можливості самовизначення. Він зазначає, що універсалізм, який проголошується наддержавними інституціями, руйнує локальну автономію, оскільки намагається усунути конфлікти через уніфікацію норм і цінностей [Schmitt 2007a: 34].

Ця уніфікація суперечить політичній природі суспільства, яке визначається через конфліктність. Універсальні права людини, за словами Шмітта, намагаються замінити політичне аполітичним дискурсом, що ігнорує фундаментальну дихотомію друга і ворога. Ця спроба створити «глобальний мир» не лише позбавляє політичні спільноти їхньої ідентичності, але й робить їх вразливими перед зовнішніми загрозами. Як зазначає Шмітт, універсалізм є утопічною концепцією, що фактично усуває політичне як сферу екзистенційних рішень [Schmitt 2007a: 36].

Крім того, універсальні права людини виступають інструментом легітимізації глобального домінування. У «Номосі Землі» [Schmitt 2003: 110–112] Шмітт показує, як ці права використовуються для виправдання втручання у внутрішні справи держав. Це втручання, маскуючись під гуманітарну допомогу чи боротьбу за права, підриває суверенітет і здатність спільнот самостійно визначати свої межі. У цьому контексті Шмітт говорить

про перетворення універсальних прав людини на форму нового імперіалізму, який не тільки руйнує локальні порядки, але й нав'язує єдиний світогляд.

Пов'язана з цим проблема глобалізації також розкриває обмеженість універсалізму. Шмітт наголошує, що економічна глобалізація, підтримувана ліберальними демократіями, руйнує традиційні політичні структури і робить держави залежними від транснаціональних економічних сил [Schmitt 2003: 112]. Це підриває суверенітет, адже політичне рішення дедалі більше залежить не від волі спільноти, а від глобальних економічних інтересів, що не підпорядковуються локальним нормам і законам.

Таким чином, критика універсальних прав людини і глобалізації у Шмітта є частиною його загальної теорії політичного, яка наголошує на важливості локального суверенітету і дихотомії друга і ворога. Ці ідеї протиставляються ліберальному утопізму, який прагне усунути конфлікт як конститутивний елемент політичного.

Протиставляючи ідеї глобалізації та універсальних прав людини, Карл Шмітт пропонує концепцію великого простору («Großraum»), яка розширює його розуміння суверенітету в геополітичному контексті. Великий простір, за Шміттом, є не просто географічною категорією, але й політичною концепцією, яка окреслює зони впливу, засновані на спільних ідентичностях, культурних традиціях та регіональній автономії. У «Номосі Землі» [Schmitt 2003: 110–112] він розвиває цю ідею як альтернативу глобальному хаосу, спричиненому економічною глобалізацією та руйнуванням традиційних суверенних структур.

Великий простір уявляється як засіб відновлення політичної стабільності у світі, де класичні національні кордони більше не здатні забезпечити ефективний контроль і захист. Шмітт підкреслює, що уніфікація, нав'язувана глобалізацією, знищує локальні порядки, тоді як великий простір дає можливість відновити політичну суб'єктність регіонів. Ця концепція базується на визнанні багатоманітності світового політичного порядку, де кожен великий простір має свою унікальну ідентичність, яка визначає його межі та структуру [Schmitt 2003: 115].

Суверенітет у контексті великого простору набуває нового виміру. Шмітт стверджує, що суверен не лише визначає правовий порядок у межах своєї території, але й має здатність впливати на політичну динаміку в ширшому регіональному масштабі. Великий простір, таким чином, стає не просто інструментом збереження суверенітету, але й способом відновлення балансу сил у світі, де універсалістські тенденції прагнуть стерти відмінності між народами. Ця модель дозволяє локальним і регіональним ідентичностям зберігати свою автономію і водночас підтримувати політичний порядок [Schmitt 2003: 112].

Концепція великого простору також тісно пов'язана з ідеєю дихотомії друга і ворога. Як і в межах окремої держави, визначення ворога в рамках великого простору є ключовим актом, який консолідує політичну спільноту та зміцнює її ідентичність. Шмітт підкреслює, що великий простір не може

існувати без чіткого усвідомлення загроз, які ставлять під сумнів його стабільність. Визначення меж великого простору, таким чином, завжди є політичним актом, який водночас формує його внутрішню єдність [Schmitt 2003: 110].

Критика універсалізму, яку висуває Шмітт, знаходить своє відображення і в цій концепції. Великий простір не є спробою створити єдиний світовий порядок, як це прагне зробити глобалізація, але є визнанням принципу багатоманітності. Це альтернатива ліберальному утопізму, яка наголошує на тому, що справжній порядок може існувати лише там, де зберігається локальна автономія і регіональна специфіка.

Таким чином, великий простір у теорії Шмітта стає як відповіддю на загрози глобалізації, так і способом розширення концепції суверенітету. Він пропонує модель, у якій політична стабільність базується на визнанні культурних і регіональних відмінностей, що протистоять уніфікуючим тенденціям сучасності.

У своїй праці «Теорія партизана» [Schmitt 2007b: 14–15] Карл Шмітт аналізує партизанську війну як радикальний виклик традиційному розумінню суверенітету і політичного порядку. Він наголошує, що поява партизанської війни змінює саму природу політичного конфлікту, перетворюючи війну з інструменту міждержавних відносин на механізм внутрішньої дестабілізації. Партизанська війна, за Шміттом, є нелінійною, асиметричною та позбавленою традиційних правил, що руйнує чіткі межі між другом і ворогом, на яких базується класична концепція політичного.

Партизани діють на межі між легальністю та нелегальністю, підриваючи монополію суверена на застосування сили. Це ставить під сумнів здатність держави контролювати свою територію, оскільки партизанська війна розмиває кордони між військовим і цивільним, між зовнішнім ворогом і внутрішнім опором. Шмітт зазначає, що така форма конфлікту перетворює надзвичайний стан із тимчасового явища на постійний виклик для держави, яка змушена переглядати свої механізми легітимності [Schmitt 2007b: 20].

Особливо важливим є те, що партизанська війна змінює саме поняття ворога. Якщо в традиційному розумінні ворог є публічною загрозою, яку визначає суверен, то партизан стає невловимим, прихованим противником, який діє поза межами звичайного політичного порядку. Це ускладнює виконання сувереном своєї основної функції – підтримання політичного порядку через визначення друга і ворога. Шмітт підкреслює, що партизанська війна створює новий тип ворога, який неможливо інтегрувати у класичну дихотомію, адже він діє як антисистемний агент, спрямований на підірив стабільності [Schmitt 2007b: 25].

Партизанська війна також викликає кризу класичного розуміння територіального суверенітету. Партизани не дотримуються чітких географічних меж, що робить контроль держави над її територією частковим або умовним. Це особливо важливо в контексті концепції великого простору, яку пропонує Шмітт як відповідь на виклики глобалізації. Партизанська

війна підриває стабільність великого простору, створюючи постійну зону невизначеності, де суверен не може реалізувати свою владу [Schmitt 2007b: 30].

Однак, незважаючи на цю кризу, Шмітт бачить у партизанській війні не лише загрозу, але й підтвердження своєї концепції політичного. Партизани, які діють із мотивів ідеологічної або культурної ідентичності, демонструють, що політичне не може бути зведене до економічних чи адміністративних аспектів. Навпаки, воно залишається сферою екзистенційних конфліктів, які визначають саме існування спільноти. У цьому сенсі партизанська війна підкреслює важливість суверена, який повинен адаптувати свої дії до нових викликів, зберігаючи здатність до виняткових рішень [Schmitt 2007b: 34].

Партизанська війна у теорії Шмітта є не лише кризою класичного політичного порядку, але й проявом його динамічної природи. Вона змушує переосмислити роль суверена, надзвичайного стану і самої дихотомії друга і ворога, підкреслюючи, що політичне залишається конфліктною і постійно мінливою сферою.

Висновки. Розгляд концепції політичного у Карла Шмітта демонструє її складну, багатовимірну природу, яка охоплює дихотомію друга і ворога, теорію суверенності, надзвичайний стан, критику ліберальної демократії та глобалізації, а також такі виклики, як партизанська війна. Шмітт створює теоретичну рамку, яка не лише пояснює природу політичного, але й розкриває його зв'язок із фундаментальними екзистенційними питаннями спільнот.

Центральною ідеєю є те, що політичне визначається через конфлікт. Дихотомія друга і ворога є конститутивним елементом політики, адже саме через протистояння політична спільнота визначає свою ідентичність і кордони. Ця дихотомія, однак, не є статичною; вона постійно змінюється під впливом кризи, надзвичайного стану або нових форм конфліктів, таких як партизанська війна. Ворог у теорії Шмітта не є виключно зовнішньою загрозою, а скоріше структурним елементом, який дозволяє політичному порядку зберігати свою динаміку та здатність до оновлення.

Роль суверена у цій системі є визначальною. Шмітт наголошує, що суверенність полягає не лише у здатності до управління, але й у готовності приймати виключні рішення в умовах надзвичайного стану. Ця здатність перевершує юридичні норми і стає ключем до збереження політичного порядку. Суверен є тим, хто, подібно до Бога у релігійному контексті, здатний створювати нову реальність, що відповідає викликам часу.

Надзвичайний стан, який Шмітт розглядає як структурний елемент політичного, дозволяє зрозуміти, як політичний порядок оновлюється через кризу. Він розкриває залежність права від політики і показує, що легітимність часто перевершує формальну законність. Це особливо важливо в умовах сучасних глобальних викликів, коли класичні механізми права і демократії стають недостатніми для забезпечення стабільності.

Критика універсалізму і глобалізації також підтверджує важливість локальних ідентичностей та суверенітету. Шмітт показує, що універсальні права людини, попри свою гуманістичну риторiku, є інструментом домінування, який підриває політичну автономію. На противагу цьому, концепція великого простору пропонує модель, яка визнає багатоманітність світу і базується на ідеї політичного контролю через регіональні структури.

Партизанська війна, як нова форма конфлікту, додає складності до розуміння політичного. Вона показує, що політичний порядок є не лише формальним чи територіальним явищем, а постійно мінливою системою, яка повинна адаптуватися до нових викликів. Партизани, порушуючи класичну дихотомію друга і ворога, підкреслюють необхідність переосмислення суверенності та механізмів політичного управління.

Отже, концепція політичного у Шмітта не є статичною чи виключно теоретичною. Вона є відповіддю на екзистенційні виклики, які стоять перед будь-якою політичною спільнотою. Шмітт показує, що політичне, у своїй суті, є сферою, де конфлікт є не лише неминучим, але й необхідним для підтримання ідентичності, стабільності та оновлення порядку. Його ідеї, хоч і викликали значні суперечки, залишаються актуальними для сучасного розуміння політики, де традиційні моделі управління постійно стикаються з новими загрозами та кризами.

Список використаної літератури

- Dyzenhaus, D. (1998) *Law as Politics: Carl Schmitt's Critique of Liberalism*, Durham, Duke University Press, 238 p.
- Maschke, G. (1999) *Carl Schmitt: Staat, Großraum, Nomos*, Stuttgart, Klett-Cotta, 472 S.
- McCormick, J. P. (1999) *Carl Schmitt's Critique of Liberalism: Against Politics as Technology*, Cambridge, Cambridge University Press, 368 p.
- Schmitt, C. (1985) *Political Theology*, Cambridge, MA, MIT Press, 70 p.
- Schmitt, C. (1988) *The Crisis of Parliamentary Democracy*, Cambridge, MA, MIT Press, 133 p.
- Schmitt, C. (2003) *The Nomos of the Earth in the International Law of the Jus Publicum Europaeum*, New York, Telos Press, 354 p.
- Schmitt, C. (2004) *Legality and Legitimacy*, Durham, Duke University Press, 198 p.
- Schmitt, C. (2007a) *The Concept of the Political*, Chicago, University of Chicago Press, 105 p.
- Schmitt, C. (2007b) *The Theory of the Partisan: Intermediate Commentary on the Concept of the Political*, New York, Telos Press, 142 p.

Kostiantyn Kiparenko

THE CONCEPTION OF POLITICAL OF CARL SCHMITT

The study refers to the broader context in which Carl Schmitt's concept of the political acquires its full meaning, namely the conception of the political as such.

Schmitt's conception of the political goes beyond a single concept because it integrates Schmitt's critique of liberal democracy, Schmitt's political theology, Schmitt's own definition of the political, and Schmitt's theories of sovereignty, the state of emergency, and the partisan.

These are several key aspects of Schmitt's conception of the political: **The dichotomy of friend and enemy:** Schmitt argues that the political is defined by conflict, with the enemy playing a crucial role in defining the identity of a community. This dichotomy is dynamic, changing in the context of different crises and new threats. **Sovereignty:** A sovereign is a person capable of making exceptional decisions in a state of emergency. Schmitt says the sovereign rules and shapes a new political reality. A state of emergency can renew the political order. It shows that law is subordinate to politics and that legitimacy can go beyond formal legality. **Guerrilla warfare:** This new type of conflict challenges traditional concepts of political and accountability. Guerrilla warfare challenges classical models of war and peace, forcing political communities to adapt.

Keywords: enemy, partisan, political, political theology, sovereignty, state of emergency.

References

- Dyzenhaus, D. (1998) *Law as Politics: Carl Schmitt's Critique of Liberalism*, Durham, Duke University Press, 238 p.
- Maschke, G. (1999) *Carl Schmitt: Staat, Großraum, Nomos*, Stuttgart, Klett-Cotta, 472 S.
- McCormick, J. P. (1999) *Carl Schmitt's Critique of Liberalism: Against Politics as Technology*, Cambridge, Cambridge University Press, 368 p.
- Schmitt, C. (1985) *Political Theology*, Cambridge, MA, MIT Press, 70 p.
- Schmitt, C. (1988) *The Crisis of Parliamentary Democracy*, Cambridge, MA, MIT Press, 133 p.
- Schmitt, C. (2003) *The Nomos of the Earth in the International Law of the Jus Publicum Europaeum*, New York, Telos Press, 354 p.
- Schmitt, C. (2004) *Legality and Legitimacy*, Durham, Duke University Press, 198 p.
- Schmitt, C. (2007a) *The Concept of the Political*, Chicago, University of Chicago Press, 105 p.
- Schmitt, C. (2007b) *The Theory of the Partisan: Intermediate Commentary on the Concept of the Political*, New York, Telos Press, 142 p.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2024

Стаття прийнята 7.11.2024